

Socialstyrelsen

Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Behandling af afrapporteringer på central udmelding

Marts 2017

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen
Udgivet 21-03-2017

Download eller se sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-93407-61-9

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
2. Resumé	6
3. Metode for behandling af afrapporteringer	9
4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapportering	12
4.1 Kommunerne i Region Nordjylland.....	12
4.1.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Nordjylland	14
4.2 Kommunerne i Region Midtjylland.....	15
4.2.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Midtjylland	18
4.3 Kommunerne i Region Syddanmark	18
4.3.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Syddanmark.....	22
4.4 Kommunerne i Region Sjælland.....	23
4.4.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Sjælland	26
4.5 Kommunerne i Region Hovedstaden	27
4.5.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Hovedstaden	33
5. Opsamling på tværs af regioner	35
6. Tværregional koordination og samarbejde	38
7. National tilbudsstruktur	39
8. Konklusion	41
8.1 Det Faglige Råds konklusion og anbefalinger.....	43

1. Indledning

I henhold til kap. 4 i lov om social service har Socialstyrelsen kompetencen til at udmelde målgrupper og særlige indsats, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning mellem kommunerne og regionerne for at sikre og videreudvikle den mest specialiserede indsats på social- og specialundervisningsområdet. Formålet med en central udmelding er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsats til målgruppen.

Socialstyrelsen udsendte en landsdækkende central udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse den 1. november 2014. Målgruppen for den centrale udmelding er udpeget i samarbejde med Undervisningsministeriet i overensstemmelse med den politiske aftale om en kvalificeret indsats for grupper med særlige behov. Formålet med udmeldingen er at sikre den nødvendige koordination og planlægning på tværs af kommuner og regioner af de højt specialiserede indsats og tilbud til målgruppen¹. Socialstyrelsen har i den centrale udmelding opstillet en række elementer, der gælder for højt specialiserede tilbud og indsats til målgruppen. Kommunerne har skullet vurdere de tilbud og indsats, som de anvender på området, ud fra disse elementer.

Rapporten indeholder Socialstyrelsens behandling af kommunalbestyrelsernes afrapporteringer på den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse – både for den enkelte region og på tværs af regionerne. Rapporten er baseret på kommunernes vurdering i 2015 af de højt specialiserede tilbud, som de i 2013 og 2014 har anvendt på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde til målgruppen. Socialstyrelsen har udarbejdet rapporten i samarbejde med Undervisningsministeriet i forhold til specialundervisningsområdet.

Kommunalbestyrelserne i hver region har, i samarbejde med de respektive regionsråd, behandlet den centrale udmelding og på baggrund heraf afrapporteret deres tilrettelæggelse af indsatsen til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i forbindelse med fastlæggelse af udviklingsstrategien, som indgår i kommunernes rammeaftale. Kommunerne har ikke afrapporteret enkeltvis, men behandlet den centrale udmelding i de eksisterende, kommunale rammeaftalesamarbejder. Socialstyrelsen har modtaget én samlet afrapportering fra kommunerne i hver region.

Afrapporteringerne på den centrale udmelding er fremsendt til Socialstyrelsen den 1. marts 2016. Kommunerne har i den forbindelse meldt ind, hvilke højt specialiserede tilbud og indsats de anvender til målgruppen, som led i deres tilrettelæggelse af indsatsen. Socialstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er det fornødne udbud af

¹ Aftale om en kvalificeret indsats for grupper med særlige behov, 13. november 2013. Af aftalen fremgår det, at der skal udarbejdes en central udmelding på specialundervisningsområdet. I samarbejde med Undervisningsministeriet har Socialstyrelsen konkretiseret dette til at omfatte målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, og at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Socialstyrelsen har som led i behandlingen af kommunernes afrapporteringer været i løbende dialog med kommunerne gennem de eksisterende kommunale rammeaftalesamarbejder i hver region.

2. Resumé

På baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse på nationalt plan er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt 19 højt specialiserede tilbud til ca. 729 børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.
- Der er et gennemsnitligt befolkningsunderlag pr. højt specialiseret tilbud på 61.445 personer til og med 17 år.
- For den samlede befolkning er der et gennemsnitligt befolkningsunderlag pr. højt specialiseret tilbud på 300.382 personer.
- Der er generelt en geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud.
- Af kommunernes 19 afrapporterede tilbud er fire af tilbuddene VISO-leverandører². De fire VISO-leverandører er Center for Syn og Hjælpemidler (Region Midtjylland), Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (Region Syddanmark), Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden).
- Tre af de afrapporterede tilbud, der er VISO-leverandører, er også tilbud under Koordineringen af Specialrådgivningen – KaS, der er forankret i Socialstyrelsen under VISO³. Det drejer sig om tilbuddene Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (Region Syddanmark), Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden).
- Kommunerne anvender i overvejende grad højt specialiserede ambulante tilbud inden for egen region, særligt hvad angår kommunikationscentrene.
- Tilbuddene Synscenter Refsnæs og Instituttet for Blinde og Svagsynede - IBOS anvendes af kommunerne på tværs af regionerne og kan betegnes som væsentlige tilbud set i et nationalt perspektiv.
- Rammeaftaleaftalerne spiller en central rolle i koordinationsstrukturen. Kommunerne har indgået samarbejdsaftaler i de enkelte regioner, der har

² VISO er en statslig videns- og specialrådgivningsorganisation i Socialstyrelsen, der yder specialrådgivning og udredning gennem et landsdækkende leverandørnetværk af specialister. Leverandørnetværket i VISO dækker ca. 110 leverandører, der er nøje udvalgt på baggrund af særlig viden og kompetence inden for et felt.

³ Koordineringen af Specialrådgivningen – KaS – er seks tilbud, der er forankret i Socialstyrelsen under VISO i et netværk, som tilbyder fagprofessionelle og borgere en gratis landsdækkende specialrådgivning indenfor synsnedsættelse, høretab, døvblindhed, epilepsi mv.

fokus på at understøtte og bevare en højt specialiseret indsats til målgruppen.

På national plan er der overordnet tale om en tilbudsstruktur til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, hvor kommunerne i 2013 og 2014 har afrapporteret, at de har anvendt en række ambulante højt specialiserede tilbud i egen region til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Udover de anvendte tilbud i egen region har kommunerne samtidig gjort brug af Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS. I flere af afrapporteringerne har kommunerne også understreget behovet for nogle landsdækkende funktioner, som fx Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS, til at understøtte kommunerne i at sikre en højt specialiseret indsats til målgruppen.

Kommunernes afrapporterede ambulante tilbud har et langt større målgruppeunderlag end børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, der har behov for en højt specialiseret indsats, som kommunerne i den centrale udmelding er blevet bedt om at afrapportere på. Der er således ikke tale om tilbud, der udelukkende har børn og unge med alvorlig synsnedsættelse som specifik målgruppe. Flere af de tilbud, som kommunerne har afrapporteret, er ligeledes tilbud, der alene yder højt specialiserede *del*indsatser til målgruppen.

Socialstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation. Kommunerne har ansvar for vurderingen af, at de tilbud og indsatser, de har meldt ind via afrapporteringerne, er højt specialiserede, jf. de elementer for højt specialiserede tilbud og indsatser, der fremgår af den centrale udmelding. Kommunerne har samtidig ansvaret for, hvordan de vil tilrettelægge og organisere indsatsen i forhold til den udmeldte målgruppe.

Socialstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen, og at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Socialstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at kommunernes afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i de fem regioner.

I lyset af den tilbudsstruktur, der tegnes og de udfordringer der nævnes i flere afrapporteringer på den centrale udmelding, vil Socialstyrelsen i regi af den nationale koordinationsstruktur følge op på koordinationen mellem de lokale højt specialiserede indsatser og de tilbud, der har landsdækkende funktioner på området.

Socialstyrelsen vil samtidig opfordre kommunerne til fremadrettet at have særlig fokus på Socialstyrelsens vejledende forløbsbeskrivelse om børn og unge med alvorlig synsnedsættelser til kommunerne fra januar 2016.

Forløbsbeskrivelsen indeholder konkrete, faglige anbefalinger om, hvordan kommunerne bedst kan tilrettelægge en højt specialiseret indsats for målgruppen.

3. Metode for behandling af afrapporteringer

Det har været Socialstyrelsens opgave på baggrund af afrapporteringerne at vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen, og at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Socialstyrelsen har dermed behandlet afrapporteringerne på regionsniveau og samtidig foretaget en tværgående sammenligning for at få et nationalt billede af tilbudsstrukturen for højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Socialstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation.

Kommunerne har ansvar for vurderingen af, at de tilbud og indsatser, de har meldt ind via afrapporteringerne, er højt specialiserede, jf. de elementer for højt specialiserede tilbud og indsatser, der fremgår af den centrale udmelding. Socialstyrelsen har i den centrale udmelding ikke sat en nedre grænse for, hvor mange af elementerne for højt specialiserede tilbud og indsatser, der skal være opfyldt for at kommunerne har kunnet afrapportere tilbud og indsatser som højt specialiserede. Det er kommunernes egen konkrete vurdering af det enkelte tilbud.

Socialstyrelsens behandling af afrapporteringerne bygger alene på informationer indhentet fra kommunerne via rammeaftalesamarbejdet. Socialstyrelsen har vurderet afrapporteringerne ud fra kommunernes dokumentation og den kvalitetssikring, som kommunerne har foretaget i forhold til de tilbud og indsatser, som de har meldt ind som højt specialiserede.

Af tabel 1 fremgår en oversigt over, hvordan de kommunale rammeaftalesamarbejder i de fem regioner har kvalitetssikret de tilbud, som kommunerne har meldt ind i forbindelse med afrapporteringen.

Tabel 1: Oversigt over kommunernes kvalitetssikring af afrapporterede tilbud.

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Kvalitetssikring af afrapporterede tilbud
Nordjylland	Der har været nedsat en tværkommunal faglig arbejdsgruppe under Den Administrative Styregruppe for social- og specialundervisningsområdet i Nordjylland. Arbejdsgruppen har bestået af kommunale repræsentanter fra både myndigheds- og udførersiden samt repræsentanter fra Region Nordjylland. Arbejdsgruppen har været med til at udarbejde og kvalificere afrapporteringen.
Midtjylland	Der har været nedsat en tværkommunal følgegruppe, der har bestået af videnspersoner på området. Følgegruppen har været med til at kvalificere kommunernes indmeldte tilbud.
Syddanmark	De afrapporterede tilbud, der fremgår af afrapporteringen fra kommunerne i Region Syddanmark er blevet kvalificeret fagligt

	gennem sparring med udvalgte referencepersoner samt via drøftelser i den administrative styregruppe.
Sjælland	Som opstart på udarbejdelsen af afrapporteringen blev der afholdt en workshop i rammeaftaleregi om synsområdet. Kommunernes indmeldte tilbud blev behandlet i et regionalt ekspertpanel med deltagelse af synseksperter fra kommuner og repræsentant fra Synscenter Refsnæs.
Hovedstaden	Der har været nedsat en faglig referencegruppe med repræsentanter fra kommunerne, tilbud og Region Hovedstaden. Den faglige referencegruppe har drøftet og kvalificeret afrapporteringen, herunder kommunernes indmeldte tilbud.

Det er kommunalbestyrelserne i hver region, der har behandlet den centrale udmelding og via det eksisterende rammeaftalesystem afrapporteret på deres tilrettelæggelse af indsatsen. Regionsrådene har bidraget til kommunalbestyrelsernes behandling. Afrapporteringerne indgår i rammeaftalen for 2016 som et særskilt punkt under udviklingsstrategien.

Socialstyrelsens behandling af afrapporteringerne og tilbagemeldingen til kommunerne tager afsæt i en dialogbaseret tilgang. Det betyder, at Socialstyrelsen løbende har været i dialog med kommunerne via rammeaftalesamarbejdet om afrapporteringerne, herunder afholdt halvårslige dialogmøder om status for afrapporteringerne.

Efter Socialstyrelsen modtog afrapporteringerne den 1. marts 2016, havde styrelsen en række opfølgende spørgsmål til kommunerne om afrapporteringerne. Tilbagemeldingen fra kommunerne på de opfølgende spørgsmål indgår i Socialstyrelsens samlede behandling. Omfanget og karakteren af de opfølgende spørgsmål har været forskellig fra region til region, men har særligt fokuseret på at tilvejebringe et mere præcist billede af kommunernes afrapporteringer af udbuddet af højt specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen.

Socialstyrelsen har haft en yderligere dialog med kommunerne i Region Syddanmark om deres afrapportering på synsområdet. Det skyldes, at Socialstyrelsen havde en række forbehold overfor den pågældende afrapportering. Socialstyrelsens forbehold vedrørte primært en generel kvalificering af om samtlige af kommunernes afrapporterede tilbud var højt specialiserede til målgruppen. På baggrund af den yderligere dialog har kommunerne i Region Syddanmark, i regi af rammeaftalesamarbejdet, revurderet hvilke tilbud, der yder højt specialiserede indsatser til målgruppen, jf. Socialstyrelsens definition – og på baggrund heraf har kommunerne reduceret antallet af højt specialiserede tilbud, som kommunerne har afrapporteret. Det er kommunerne fra Syddanmarks revurderede afrapportering af antal højt specialiserede tilbud, der indgår i Socialstyrelsens samlede behandling.

Rammeaftalesekretariaterne har haft udkast til Socialstyrelsens rapport om behandlingen af afrapporteringerne til gennemsyn i forhold til at kvalitetssikre det faktuelle indhold.

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur har to gange været forelagt Socialstyrelsens behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råd har rådgivet Socialstyrelsen i forbindelse med behandlingen af afrapporteringerne. Rådets konklusion på Socialstyrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, og rådets anbefalinger til Socialstyrelsen i forbindelse hermed, fremgår under afsnit 8.1.

4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapportering

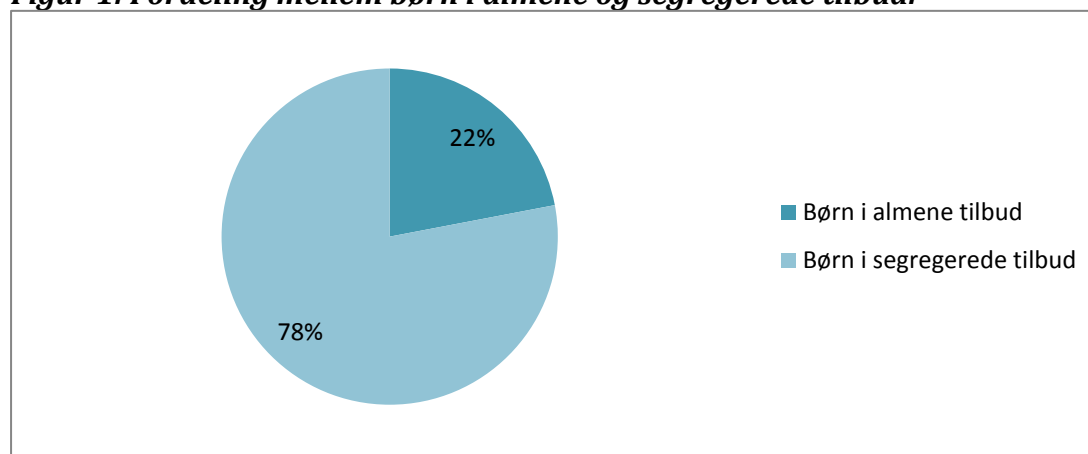
4.1 Kommunerne i Region Nordjylland

Målgruppen

Kommunerne i Region Nordjylland angiver i afrapporteringen 46 børn i målgruppen. Et udtræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014 angav 56 børn i målgruppen⁴.

Kommunerne i Region Nordjylland afrapporterer, at 36 af de 46 børn har sammensatte vanskeligheder og er placeret i segregerede tilbud, svarende til 78 pct., se figur 1.

Figur 1: Fordeling mellem børn i almene og segregerede tilbud.

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i region Nordjylland afrapporterer, at de i 2013 og 2014 har anvendt ét højt specialiseret tilbud i regionen, se tabel 2. Af tabel 2 fremgår også det juridiske grundlag for det afrapporterede højt specialiserede tilbud.

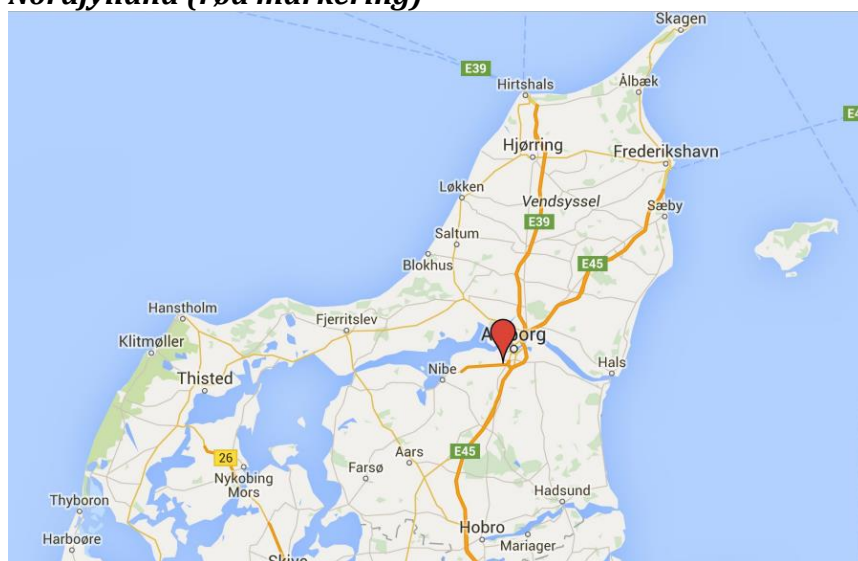
Tabel 2: Højt specialiserede tilbud inden for Region Nordjylland.

Tilbud	Driftsherre	Målgruppe	Juridisk grundlag
Institut for Syn og Hørelse	Region Nordjylland	Voksne med høreproblemer, børn og voksne med synsproblemer samt børn og voksne med behov for støtte til kommunikation på grund af tale-, læse- eller skriveproblemer.	Serviceoven Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven

⁴ Heraf er 11 personer anført til at være under udredning eller anført som datafejl, jf. bilag 1 i den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse pr. 1. november 2014

Se tilbuddets geografiske beliggenhed under billede 1.

Billede 1: Geografisk fordeling af højt specialiserede tilbud i Region Nordjylland (rød markering)

Der er ikke kommuner i andre regioner, der gør brug af Institut for Syn og Hørelse.

I besvarelsen af Socialstyrelsens opfølgende spørgsmål på kommunernes afrapportering på den centrale udmelding nævner de nordjyske kommuner, at ydelserne på Institut for Syn og Hørelse suppleres af to landsdækkende funktioner - Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS, herunder blandt andet produktion af materialer, psykologbistand og koordinering af fælleskurser, se tabel 3.

Tabel 3: Anvendelse af højt specialiserede tilbud uden for Region Nordjylland

Tilbud	Driftsherre
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland
Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	Region Hovedstaden

Udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Nordjylland afrapporterer, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

Der afrapporteres, at Institut for Syn og Hørelse er omfattet af et forstærket samarbejde mellem de nordjyske kommuner og herigennem en tæt dialog mellem kommunerne og instituttet. Kommunerne oplever i forlængelse heraf, at området er præget af stabilitet og forsyningssikkerhed og med et fokus på løbende at justere aftalen omkring det forstærkede samarbejde.

De nordjyske kommuner afrapporterer, at den faglige bæredygtighed i de højt specialiserede indsatser er betinget af tæt samarbejde og koordination med de landsdækkende funktioner. Kommunerne anser det som en forudsætning, at de

landsdækkende funktioner opretholdes, for at kommunerne kan levere dækkende og helhedsorienterede indsatser til målgruppen. For opretholdelsen af den faglige bæredygtighed af Institut for Syn og Hørelse er det også en forudsætning, at der fortsat udbydes en synsuddannelse på pædagogisk diplomuddannelsesniveau.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Tilrettelæggelsen og koordinationen af de højt specialiserede tilbud varetages gennem en aftalemodel mellem de 11 nordjyske kommuner og Institut for Syn og Hørelse, der beskriver og konkretiserer vilkårene for kommunernes brug af instituttet. Aftalemodellen indgår som en del af rammeaftalen og indeholder blandt andet fri henvendelsesret, der giver borgerne mulighed for at henvende sig direkte til instituttet, samt mulighed for at indgå en etårig visitation, der sikrer henviste børn og unge en hurtig adgang til højt specialiserede indsatser.

Herudover indgår Institut for Syn og Hørelse som ét af syv tilbud i det forstærkede samarbejde i Nordjylland om højt specialiserede tilbud. Det forstærkede samarbejde indebærer blandt andet:

- Et beskyttet konkurrencevilkår, hvor de øvrige kommuner i regionen forpligter sig til ikke at oprette tilbud med samme indhold
- En systematisk, formaliseret og forpligtende dialog, hvor kommunerne og Institut for Syn og Hørelse/Region Nordjylland indgår i en løbende dialog om instituttets faglige og økonomiske bæredygtighed
- En fælles indsats, hvor Institut for Syn og Hørelse/Region Nordjylland er forpligtet til tidligt at gøre opmærksom på eventuelle vanskeligheder i tilbuddets faglige og økonomiske bæredygtighed. Kommunerne er forpligtet på at indgå tæt dialog om mulige løsninger.

4.1.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Nordjylland

På baggrund af de nordjyske kommuners afrapportering på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i Region Nordjylland er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt ét højt specialiseret tilbud i egen region og to tilbud udenfor egen region til ca. 46 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.
- Der er et befolkningsunderlag på 115.562 personer til og med 17 år pr. højt specialiseret tilbud.
- For den samlede befolkning i Region Nordjylland er der et befolkningsunderlag på 585.499 personer pr. højt specialiseret tilbud.
- Institut for Syn og Hørelse er geografisk placeret midt i regionen.

- Der er i Region Nordjylland indgået samarbejdsaftaler, der understøtter tilrettelæggelsen og koordinationen på tværs af kommunerne.

Socialstyrelsen vurderer på den baggrund, at kommunerne i Region Nordjylland i deres afrapportering beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i regionen.

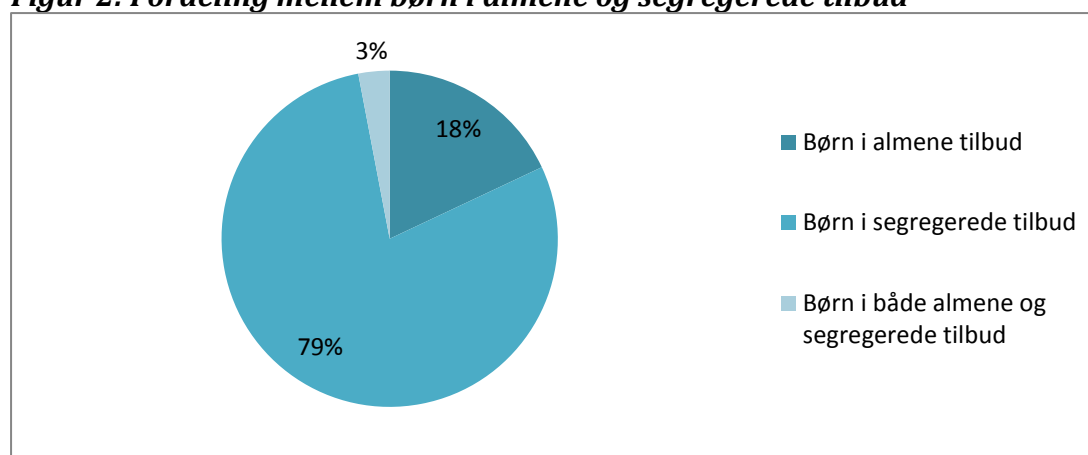
4.2 Kommunerne i Region Midtjylland

Målgruppen

Kommunerne i Region Midtjylland angiver i afrapporteringen 184 børn i målgruppen. Et udtræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014 angav 135 børn i målgruppen⁵.

Kommunerne i Region Midtjylland afrapporterer, at 145 af de 184 børn er placeret i segregerede tilbud (79 pct.), 34 af børnene er placeret i almene tilbud (18 pct.) og 5 børn modtager indsatser i begge typer af tilbud (3 pct.), se figur 2.

Figur 2: Fordeling mellem børn i almene og segregerede tilbud

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Midtjylland afrapporterer, at de i 2013 og 2014 har anvendt fire højt specialiserede tilbud i regionen, se tabel 4. Af tabel 4 fremgår også det juridiske grundlag for de afrapporterede højt specialiserede tilbud.

Tabel 4: Højt specialiserede tilbud inden for Region Midtjylland.

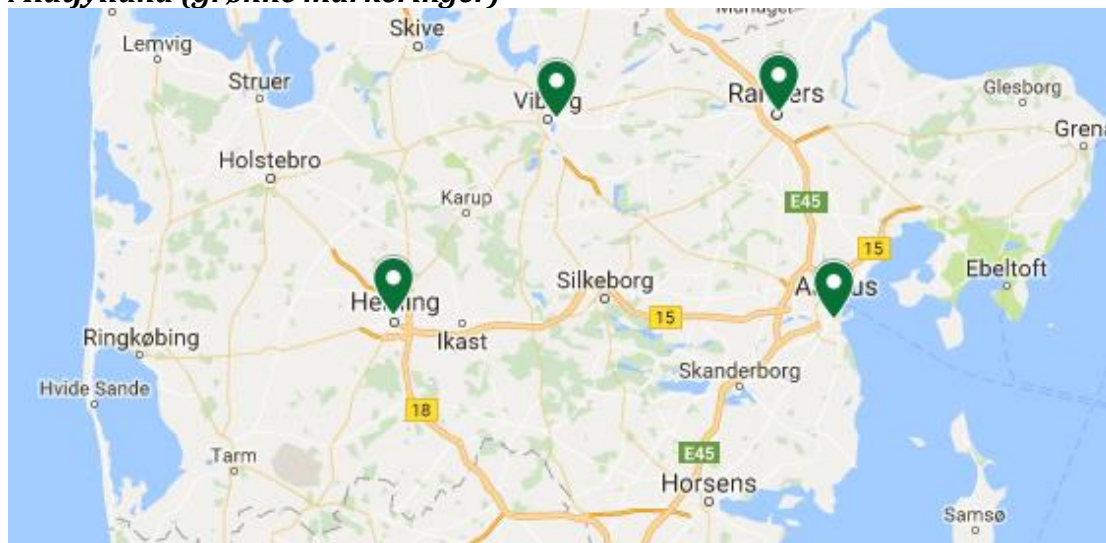
Tilbud	Driftsherre	Målgruppe	Juridisk grundlag
Center for Kommunikation	Herning Kommune	Borgere med kommunikationshandicap, herunder tale-, høre-, synsproblemer og erhvervet	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven

⁵ Heraf er 16 personer anført til at være under udredning eller der er anført datafejl, jf. bilag 1 i den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse pr. 1. november 2014

		hjerneskade	ServiceLOVEN
Center for Syn og Hjælpemidler	Aarhus Kommune	Borgere med syns-, høre-, mobilitets- og kommunikationsvanskeligheder	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven ServiceLOVEN
Center for Kommunikation og Undervisning	Skive/Viborg Kommuner	Borgere med tale-, høre- og synsvanskeligheder og borgere med erhvervet hjerneskade	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven ServiceLOVEN
Synssamarbejdet Midt	Randers Kommune	Borgere med stærkt nedsat syn	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven ServiceLOVEN

Se tilbuddenes geografiske beliggenhed under billede 2.

Billede 2: Geografisk fordeling af højt specialiserede tilbud i Region Midtjylland (grønne markeringer)

I besvarelsen af de opfølgende spørgsmål anfører de midtjyske kommuner, at der ikke er problemer med at opretholde den tilstrækkelige volumen i antal børn og unge i målgruppen for at kunne opretholde en højt specialiseret indsats.

Der er ikke kommuner i andre regioner, der gør brug af de højt specialiserede tilbud i Region Midtjylland.

De midtjyske kommuner afrapporterer, at de anvender to højt specialiserede tilbud uden for regionen, se tabel 5.

Tabel 5: Højt specialiserede tilbud uden for Region Midtjylland.

Tilbud	Driftsherre (beliggenhedsregion)
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland (Region Sjælland)
Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	København Kommune (Region Hovedstaden)

Udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Midtjylland afrapporterer, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

De midtjyske kommuner peger dog på en række opmærksomhedspunkter på området, herunder at der bør rettes fokus på at beskrive snitfladerne mellem ydelser leveret af henholdsvis VISO og de højt specialiserede tilbud, idet den faglige og økonomiske bæredygtighed kan udhules, hvis kommunerne vælger gratis ydelser hos VISO. I besvarelsen af Socialstyrelsens opfølgende spørgsmål til den centrale udmelding, angiver kommunerne i Region Midtjylland, at der siden afrapporteringen på den centrale udmelding er kommet mere klarhed over finansieringen og snitfladerne. Kommunerne anbefaler dog, at der fortsat er fokus på dette fremadrettet. Et datatræk fra den 6. september 2016 fra VISO viser, at VISO på landsplan har været anvendt til 13 sager vedrørende børn og unge med synsnedsættelse i perioden 2007-2016.

I afrapporteringen fremhæver de midtjyske kommuner også en opmærksomhed på, at de kommunale synskonsulenters mulighed for at indgå i regionale og nationale vidensnetværk kan styrkes med henblik på at sikre den højt specialiserede synsfaglige ekspertise.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Tilrettelæggelsen og koordinationen af de højt specialiserede tilbud varetages gennem samarbejdsaftaler med ét eller flere tilbud. På synsområdet foregår samarbejdet mellem myndighed (kommunen) og udfører (synscentrene) via samarbejdsaftaler om køb af et bestemt antal ydelser på årsbasis, og hvor synscentrene leverer de nødvendige ydelser til den enkelte kommune inden for et fast årligt budget.

I afrapporteringen beskrives to samarbejdsaftaler, idet de er indgået mellem flere kommuner i regionen:

- Samarbejdsaftale mellem Center for Kommunikation og Struer, Lemvig, Ringkøbing-Skjern, Ikast-Brandø og Holstebro kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 42.736 personer⁶
- Kommunikationssamarbejdet Midt mellem Randers, Favrskov, Syddjurs og Norddjurs kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 47.444 personer⁷

⁶ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

⁷ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

De midtjyske kommuner afrapporterer, at de har og fortsat vil have, fokus på at sikre den synsfaglige ekspertise ved bl.a. at understøtte centrale vidensmiljøer centreret omkring synscentre og via systematiske netværk mellem videnspersoner på området.

4.2.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Midtjylland

På baggrund af de midtjyske kommuners afrapportering på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i Region Midtjylland er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt fire højt specialiserede tilbud i egen region og to tilbud udenfor egen region til ca. 184 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.
- Der er et befolkningsunderlag på 68.446 personer til og med 17 år pr. højt specialiseret tilbud.
- For den samlede befolkning i Region Midtjylland er der et befolkningsunderlag på 323.327 personer pr. højt specialiseret tilbud.
- Der er en geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud i regionen.
- Af de afrapporterede tilbud er der en VISO-leverandør - Center for Syn og Hjælpemidler - i regionen.
- Der er indgået samarbejdsaftaler, der understøtter tilrettelæggelsen og koordinationen på tværs af kommunerne.

Socialstyrelsen vurderer på den baggrund, at kommunerne i Region Midtjylland i deres afrapportering beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i regionen.

4.3 Kommunerne i Region Syddanmark

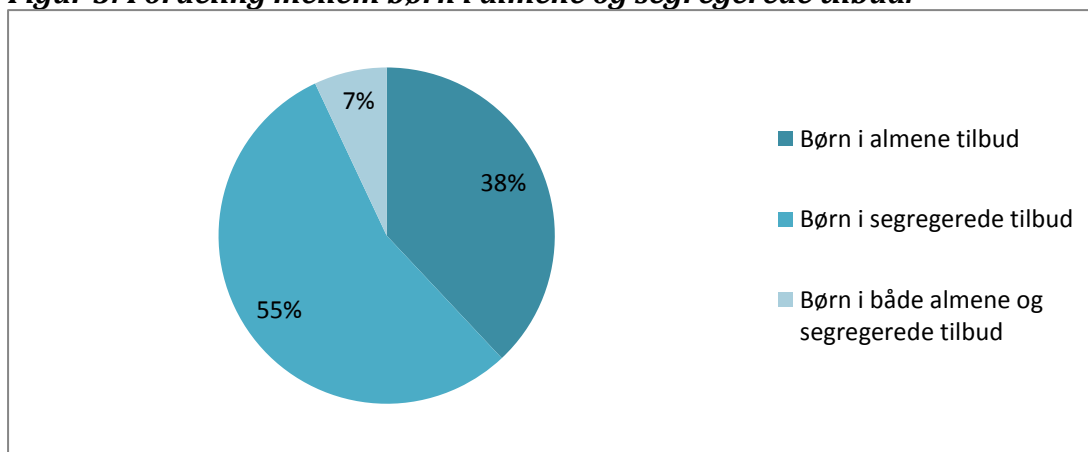
Målgruppen

Kommunerne i Region Syddanmark angiver i afrapporteringen 173 børn i målgruppen. Et udtræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014 angav 126 børn i målgruppen⁸.

Kommunerne i Region Syddanmark afrapporterer, at 95 af de 173 børn er placeret i segregerede tilbud (55 pct.), 66 af børnene er placeret i almene tilbud (38 pct.) og 12 børn modtager indsatser i begge typer af tilbud (7 pct.), se figur 3.

⁸ Heraf er 16 personer anført til at være under udredning eller angivet som datafejl, jf. bilag 1 i den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse pr. 1. november 2014

Figur 3: Fordeling mellem børn i almene og segregerede tilbud.

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Syddanmark afrapporterer, at de i 2013 og 2014 har anvendt fem højt specialiserede tilbud i regionen, se tabel 6. Af tabel 6 fremgår også det juridiske grundlag for de afrapporterede højt specialiserede tilbud.

Tabel 6: Højt specialiserede tilbud inden for Region Syddanmark

Tilbud	Driftsherre	Målgruppe	Juridisk grundlag
Center for Kommunikation og Velfærds-teknologi	Region Syddanmark	Borgere, der har en alvorlig varig øjenlidelse – delmålgruppe	Serviceoven Folkeskoleloven Lov om specialundervisning for voksne
CSV – Kommunikation og Teknologi	Vejle Kommune	Borgere med synsvanskeligheder, børn i Synsregistret – delmålgruppe	Serviceoven Folkeskoleloven Lov om specialundervisning for voksne
CSV – Kommunikation	Kolding Kommune	Børn og unge med stærkt nedsat syn – delmålgruppe	Serviceoven Folkeskoleloven Lov om specialundervisning for voksne
Kommunikation og Hjælpemidler	Esbjerg Kommune	Blinde og svagsynede borgere	Serviceoven Lov om specialundervisning for voksne
Hjælpemidler og Kommunikation*	Fredericia og Middelfart kommuner	Børn og voksne med en varigt nedsat funktionsevne	Serviceoven Lov om specialundervisning for voksne

*Hjælpe midler og Kommunikation leverer i 2017 ikke længere ydelser til målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Kommunerne tilkøber i stedet ydelsen til målgruppen i CSV Kommunikation (Kolding Kommune).

Kommunerne i Region Syddanmark har også afrapporteret Center for Hjælpe midler og Kommunikation (Aabenraa Kommune) som et højt specialiseret tilbud, som kommunerne har anvendt til målgruppen. Tilbuddet er ophørt med udgangen af 2015 og er derfor ikke taget med i behandlingen af afrapporteringen. Kommunerne i Region Syddanmark oplyser at, i forbindelse med lukningen af tilbuddet varetages de specialiserede opgaver på hjælpemiddel- og kommunikationsområdet fra 2016 af den enkelte kommune. Der er ikke indrapporteret et nyt højt specialiseret tilbud på baggrund af lukningen af tilbuddet. Med henblik på at fastholde serviceniveau og kvalitet i opgaveløsningen understøttes den enkelte kommune af et tæt samarbejde mellem de fire sønderjyske kommuner. Samarbejdet er formaliseret gennem en samarbejdsaftale med principper for gensidigt køb og salg af ydelser, netværksdannelse og sparring. De faglige kompetencer er fordelt imellem kommunerne og er således fortsat til rådighed for borgerne – men, som nævnt, ikke indrapporteret som et nyt højt specialiseret tilbud. I besvarelsen af Socialstyrelsens opfølgende spørgsmål præciserer kommunerne, at de sønderjyske kommuner fremadrettet vil vurdere, hvilke indsatser de selv kan løse, og hvilke indsatser de må tilkøbe hos andre.

Der er ikke kommuner i andre regioner, der gør brug af de højt specialiserede tilbud i Region Syddanmark.

Se tilbuddenes geografiske beliggenhed under billede 3.

Billede 3: Geografisk fordeling af højt specialiserede tilbud i Region Syddanmark* (blå markeringer)

*Center for Hjælpe midler og Kommunikation i Aabenraa Kommune er ikke angivet på kortet, da det er ophørt med udgangen af 2015.

De syddanske kommuner afrapporterer, at de anvender tre højt specialiserede tilbud uden for regionen, se tabel 7.

Tabel 7: Anvendelse af højt specialiserede tilbud uden for Region Syddanmark

Tilbud	Driftsherre (Beliggenhedsregion)
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland (Region Sjælland)
Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	København Kommune (Region Hovedstaden)
Kennedy Centret*	Region Hovedstaden (Region Hovedstaden)

* Kennedy Centret er en del af Rigshospitalet. Øjenklinikken på Kennedy Centret er organisatorisk en del af Glostrup Hospital

Udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Syddanmark afrapporterer, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

De syddanske kommuner oplyser følgende opmærksomhedspunkter i forhold til synsområdet:

- Videndeling og netværk på tværs af kommuner og regioner i forhold til synskonsulenter
- Uddannelse og kompetenceudvikling – der er behov for et nationalt netværk til at udbyde faglige kurser og formidling af ny viden
- Socialt netværk for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Tilrettelæggelsen og koordinationen af de højt specialiserede tilbud varetages gennem rammeaftalen og løbende dialog i Socialdirektørforum⁹. Samtidig afrapporterer de syddanske kommuner en høj grad af klyngesamarbejde om opgaveløsningen i henholdsvis Sønderjylland, trekantsområdet, Vestjylland samt på Fyn.

Følgende kommuner indgår i klyngesamarbejde i Region Syddanmark. Disse kommunale samarbejder, skal ses som et fundament for kommunernes opgaveløsning på synsområdet og kan være med til at understøtte den højt specialiserede indsats på området.

- **Fyn:** Assens, Faaborg-Midtfyn, Kerteminde, Langeland, Nordfyn, Nyborg, Odense, Svendborg og Ærø kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 89.213 personer¹⁰. Kommunerne afholder to halvårslige møder med fokus på aktiviteter og eventuelt nye ydelser for det kommende år.
- **Sønderjylland:** Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 46.199 personer¹¹. Kommunerne har indtil udgangen af 2015 samarbejdet om driften af Center for

⁹ Med henblik på at kommunerne skal tage større ansvar for samarbejdet om udviklingen af det specialiserede socialområde, har kredsens af kommunaldirektører i Region Syddanmark nedsat et Socialdirektørforum med de 22 kommuner i regionen. Formålet med Socialdirektørforum er at følge og kvalificere den faglige og økonomiske udvikling på det specialiserede sociale område og tage initiativer, som kan kvalificere udviklingen generelt, herunder styringsaftalen og udviklingsstrategien i regi af rammeaftalerne.

¹⁰ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

¹¹ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

Hjælpemidler og Kommunikation. Fra 2016 varetages de specialiserede opgaver af den enkelte kommune – gennem et tæt samarbejde mellem de fire kommuner for at fastholde kvalitet i opgaveløsningen.

- **Trekantsområdet:** Fredericia, Kolding, Middelfart og Vejle kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 63.621 personer¹². Kommunerne har oprettet et forum til faglige diskussioner og videndeling blandt synskonsulenterne og der afholdes en til to årlige faglige netværksmøder.
- **Vestjylland:** Billund, Esbjerg, Fanø, Varde og Vejen kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 50.152 personer¹³. Kommunerne har nedsat en følgegruppe, der følger udviklingen på området med henblik op at justere forventninger og leverancer.

4.3.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Syddanmark

På baggrund af de syddanske kommuners afrapportering på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i Region Syddanmark er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt fem højt specialiserede tilbud i egen region og tre tilbud udenfor egen region til ca. 173 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.
- Der er et befolkningsunderlag på 49.835 personer til og med 17 år pr. højt specialiserede tilbud.
- For den samlede befolkning i Region Syddanmark er der et befolkningsunderlag på 242.354 personer pr. højt specialiseret tilbud.
- Der er en forholdsvis jævn geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud i regionen.
- Af de afrapporterede tilbud er der en VISO-leverandør i regionen - Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, der omfatter Center for Høretab, der fra 1. januar 2017 også er KaS-leverandør.
- 15 ud af 22 kommuner har indgået samarbejdsaftaler, der understøtter tilrettelæggelsen og koordineringen på tværs af kommunerne. Herudover suppleres indsatsene af tilbud uden for regionen.

Socialstyrelsen vurderer på den baggrund, at kommunerne i Region Syddanmark i deres afrapportering beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordinering og planlægning på tværs af kommunerne i regionen.

¹² Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

¹³ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

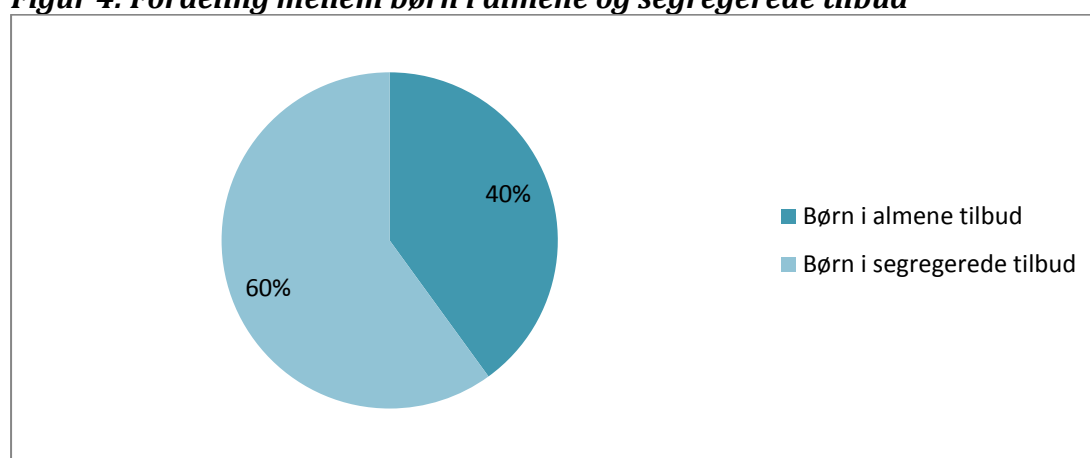
4.4 Kommunerne i Region Sjælland

Målgruppen

Kommunerne i Region Sjælland angiver i afrapporteringen 114 børn i målgruppen. Et udtræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014 angav 81 børn i målgruppen¹⁴.

Kommunerne i Region Sjælland afrapporterer, at 68 af de 114 børn er placeret i segregerede tilbud (60 %) og 46 af børnene er placeret i almene tilbud (40 %), se figur 4.

Figur 4: Fordeling mellem børn i almene og segregerede tilbud

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Sjælland afrapporterer, at de i 2013 og 2014 har anvendt fire højt specialiserede tilbud i regionen, se tabel 8. Af tabel 8 fremgår også det juridiske grundlag for de afrapporterede højt specialiserede tilbud.

Tabel 8: Højt specialiserede tilbud inden for Region Sjælland

Tilbud	Driftsherre	Målgruppe	Juridisk grundlag
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland	Blinde og svagsynede børn, unge og voksne	Serviceoven Folkeskoleloven Lov om specialundervisning for voksne Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov
Synscentralen	Vordingborg Kommune	Blinde og svagsynede borgere	Serviceoven Folkeskoleloven Lov om specialundervisning

¹⁴ Heraf er 15 personer anført til at være under udredning eller angivet som datafejl, jf. bilag 1 i den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse pr. 1. november 2014

			for voksne
CSU Slagelse	Slagelse Kommune	Borgere med synsnedsættelser – delmålgruppe	Serviceoven Lov om specialundervisning for voksne
SCR Kommunikation	Roskilde Kommune	Borgere med alvorlige synsvanskeligheder – delmålgruppe	Serviceoven Lov om specialundervisning for voksne

Kommunerne afrapporterer, at Synscenter Refsnæs er et centralt tilbud i regionen. Kommunerne i Region Sjælland beskriver Synscenter Refsnæs som et nødvendigt og uundværligt baggrundstæppe for, at kommunerne kan opretholde og sikre højt specialiserede indsatser til målgruppen.

Ud over Synscenter Refsnæs anvendes de øvrige højt specialiserede tilbud i regionen ikke af kommuner i andre regioner.

Kommunerne i Region Sjælland afrapporterer, at de fleste opgaver varetages i hver enkelt kommunes egne tilbud (særligt indsatserne i forhold til IKT og sproglige indsatser) eller i samarbejdskommuner. Det tværkommunale samarbejde er organiseret i tre 'klynger' omkring henholdsvis:

- **Synscentralen;** abonnementsaftale mellem Faxe, Vordingborg, Næstved, Guldborgsund og Lolland kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 50.588 personer¹⁵
- **CSU Slagelse;** takstfinansieret via behovsstyrede aftaler med normalskoler i Odsherred, Holbæk, Kalundborg, Ringsted, Sorø og Slagelse kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 59.477 personer¹⁶
- **SCR Kommunikation;** abonnementsaftale mellem Greve, Køge, Solrød, Lejre, Stevns og Roskilde kommuner med et samlet antal 0-17 årige på 58.032 personer¹⁷

I besvarelsen af Socialstyrelsens opfølgende spørgsmål bekræfter kommunerne i Region Sjælland, at tilbuddene har en tilstrækkelig volumen i antal børn og unge til at opretholde de tilstrækkelige kompetencer og højt specialiserede indsatser til målgruppen.

Kommunerne fremhæver i besvarelsen to forudsætninger for, at kommunerne fortsat kan levere højt specialiserede indsatser. Den første forudsætning er, at de sjællandske kommuner arbejder sammen på tværs. Således mødes ledere fra de tre kommunale tilbud 3-4 gange om året (jf. tabel 8), og man arbejder tæt sammen om de mest komplicerede sager og bruger hinandens specialer og kompetencer på tværs (30-40 sager om året). Den anden forudsætning er opretholdelsen af Synscenter Refsnæs, som nævnt ovenfor.

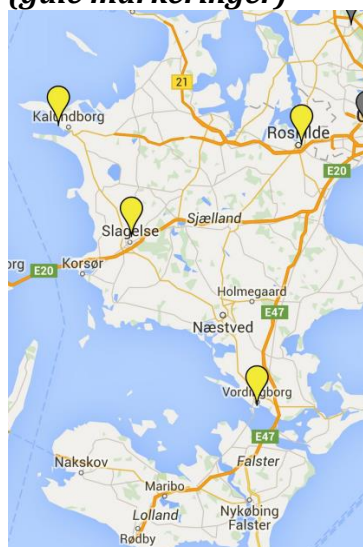
Se tilbuddenes geografiske beliggenhed under billede 4.

¹⁵ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

¹⁶ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

¹⁷ Pr. 1. kvartal 2016 (Danmarks Statistik)

Billede 4: Geografisk fordeling af højt specialiserede tilbud i Region Sjælland (gule markeringer)

De sjællandske kommuner afrapporterer, at de i mindre grad anvender et højt specialiseret tilbud uden for regionen, se tabel 9.

Tabel 9: Anvendelse af højt specialiserede tilbud uden for Region Sjælland

Tilbud	Driftsherre (Beliggenhedsregion)
Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS	København Kommune (Region Hovedstaden)

Udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i Region Sjælland afrapporterer, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud, så længe Synscenter Refsnæs kan varetage de højst specialiserede indsatser, som kommunerne ikke kan varetage.

Dog afrapporterer kommunerne udfordringer med at opretholde højt specialiserede indsatser, hvad angår takstfinansierede botilbuds- og undervisningstilbud på Synscenter Refsnæs. Her udfordrer den manglende brug af pladser, Synscenter Refsnæs' mulighed for at opretholde den ekspertise, der er en forudsætning for Synscenter Refsnæs' specialrådgivning. I afrapporteringen påpeger de sjællandske kommuner, at denne udfordring tages op i Synscenter Refsnæs' bilaterale samarbejde med kommunerne. Herudover udgør efterskolen en base for vidensarbejdet på Synscenter Refsnæs.

I besvarelsen af Socialstyrelsens opfølgende spørgsmål uddyber kommunerne i Region Sjælland, at der i regi af rammeaftalen er særlig opmærksomhed på de mest specialiserede tilbud, herunder Synscenter Refsnæs. Der er i rammeaftalen etableret en taskforceprocedure med henblik på at sikre de mest specialiserede tilbud. Taskforcesamarbejdet indeholder bl.a. en mulig særordning for lukningstruede tilbud på det sociale område i de tilfælde, hvor der opstår en særlig bekymring for et højt specialiseret tilbuds bæredygtighed.

Herudover afrapporter de sjællandske kommuner følgende opmærksomhedspunkter på området:

- Opretholdelse af idrætstilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i yderkommunerne
- Lang ventetid på skolemateriale fra Synscenter Refsnæs
- Sikre det tilstrækkelige kompetenceniveau hos medarbejdere i kommunerne, der arbejder med enkeltintegrerede børn og børn inkluderet i den almene folkeskole

I forhold til sikring af et tilstrækkeligt kompetenceniveau bemærker kommunerne i Region Sjælland i besvarelsen af de opfølgende spørgsmål, at der eksisterer et fire modulers videreuddannelses tilbud rettet mod fagprofessionelle, og at Synscenter Refsnæs udbyder kurser for fagprofessionelle tilpasset den enkelte køber.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Tilrettelæggelsen og koordinationen af de højt specialiserede tilbud understøttes gennem klyngesamarbejder (se beskrivelse ovenfor) samt i samarbejde med Synscenter Refsnæs i form af abonnementsaftaler, specialrådgivning i regi af VISO samt takstfinansierede undervisnings- og botilbud.

I afrapporteringen fremgår, at få kommuner i Region Sjælland alene har anvendt egne tilbud til målgruppen. I besvarelsen af de opfølgende spørgsmål understreger de sjællandske kommuner, at disse få kommuner har mulighed for at anvende højt specialiserede tilbud på lige fod med andre sjællandske kommuner. Ydermere pointeres det, at alle kommuner i Region Sjælland indgår i tværkommunale samarbejder og netværk om løsningen af de højt specialiserede indsatser på synsområdet.

4.4.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Sjælland

På baggrund af de sjællandske kommuners afrapportering på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i Region Sjælland er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt fire højt specialiserede tilbud i egen region og ét højt specialiseret tilbud udenfor egen region til ca. 114 børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.
- Der er et befolkningsunderlag på 42.024 personer til og med 17 år pr. afrapporteret tilbud.
- For den samlede befolkning i Region Sjælland er der et befolkningsunderlag på 206.875 personer pr. højt specialiseret tilbud.
- Der er en geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud i regionen.

- Af de afrapporterede tilbud er der en VISO-leverandør i regionen – Synscenter Refsnæs - der også er KaS-leverandør.
- Der er indgået samarbejdsaftaler, der understøtter tilrettelæggelsen og koordinationen på tværs af kommunerne. Herudover suppleres indsatserne af tilbud uden for regionen.

Socialstyrelsen vurderer på den baggrund, at kommunerne i Region Sjælland i deres afrapportering beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i regionen.

4.5 Kommunerne i Region Hovedstaden

Målgruppen

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden angiver i afrapporteringen 212 børn i målgruppen. 49 børn har alvorlig synsnedsettelse, mens 127 børn har sammensatte vanskeligheder og 36 er under udredning. Et udtræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014 angav 181 børn i målgruppen¹⁸.

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden har i deres afrapportering af, hvorvidt målgruppen er placeret i almene eller segregerede tilbud, udarbejdet en mere differentieret opgørelse. I afrapporteringen skelnes mellem henholdsvis (se figur 5 og figur 6):

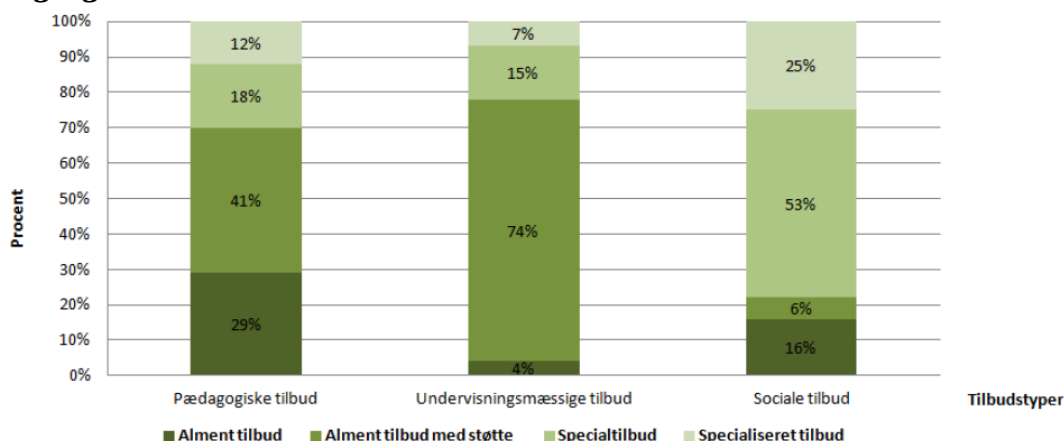
- Tilbudstyper; herunder pædagogiske, undervisningsmæssige og sociale tilbud
- Segregeringsniveau; herunder almene tilbud, almene tilbud med støtte, specialtilbud og specialiseret tilbud¹⁹

Ydermere skelnes der mellem de to delmålgrupper, børn med alvorlig synsnedsettelse og børn med sammensatte vanskeligheder.

¹⁸ Heraf er 25 personer anført som værende under udredning eller som datafejl, jf. bilag 1 i den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse pr. 1. november 2014

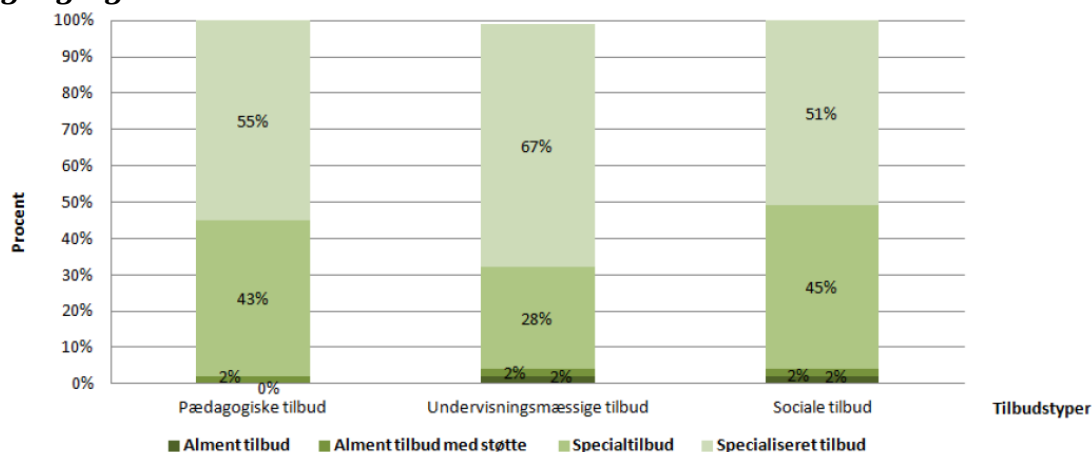
¹⁹ Jf. afrapporteringen fra kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden er et alment tilbud fx almen skole med mindre omfang af støtte. Alment tilbud med støtte er fx almen skole med større omfang af synskonsulentbistand og/eller anden ekstra støtte. Specialtilbud er fx specialskole med mindre omfang af synskonsulentbistand. Specialiseret tilbud er fx specialskole med større omfang af synskonsulentbistand og ophold på Synscenter Refsnæs og IBOS

Figur 5. Fordeling mellem børn med alvorlige synsnedsettelse i almene og segregerede tilbud

Note: Figur fra Hovedstadens afrapportering.

Figur 6. Fordeling mellem børn med sammensatte vanskeligheder i almene og segregerede tilbud

Note: Figur fra Hovedstadens afrapportering.

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer, at der findes fem højt specialiserede tilbud i regionen, se tabel 10. Af tabel 10 fremgår også det juridiske grundlag for de afrapporterede højt specialiserede tilbud.

Tabel 10: Højt specialiserede tilbud inden for Region Hovedstaden

Tilbud	Driftsherre	Målgruppe	Juridisk grundlag
Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	Københavns Kommune	Blinde og svagsynede borgere	Serviceloven Lov om specialundervisning for voksne Lov om aktiv beskæftigelsesindsats Lov om aktiv socialpolitik Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

			Lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v.
Center for Specialundervisning af Voksne (CSV)	Københavns Kommune	Borgere med tale-, høre-, synsvanskeligheder, kognitive vanskeligheder, udviklingshæmning /sen udvikling	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven Serviceloven
Kommunikationscentret Hillerød	Hillerød Kommune	Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse	Lov om specialundervisning for voksne Folkeskoleloven Serviceloven Lov om aktiv beskæftigelsesindsats Lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser
Kommunikationscentret Region Hovedstaden	Region Hovedstaden	Borgere med høre-, syns-, tale-, læse- og kommunikationsvanskeligheder samt borgere med kognitive vanskeligheder	Lov om specialundervisning for voksne Serviceloven Folkeskoleloven Lov om aktiv beskæftigelsesindsats Lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser.
Kennedy Centret, Øjenklinikken*	Region Hovedstaden	Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse	Serviceloven Bekendtgørelse om hjælp til anskaffelse af hjælpemidler og forbrugsgoder efter serviceloven

* Kennedy Centret er en del af Rigshospitalet, mens Øjenklinikken organisatorisk er en del af Glostrup Hospital, men geografisk placeret sammen med Kennedy Centret.

Kommunernes indberetning til Fælleskommunalt Sekretariat for det specialiserede Socialområde indeholdt flere tilbud end dem, der er medtaget i afrapporteringen. I afrapporteringen er alene medtaget tilbud, der anvendes af mere end to kommuner.

Hertil kommer Kommunikationscentret Bornholm, som også vurderes til at leve op til Socialstyrelsens definition af højt specialiserede tilbud i samme grad som de tre øvrige kommunikationscentre. Grundet kommunikationscentrets særlige geografiske placering leverer centret dog alene ydelser i Bornholms Regionskommune, hvorfor centret ikke er medtaget i ovenstående oversigt.

I besvarelsen af de opfølgende spørgsmål påpeger kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden, at Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS, Synscenter Refsnæs og Øjenklinikken på Kennedy Centret har et stort

optageområde, som sikrer et tilstrækkeligt volumen i antal børn og unge i målgruppen for at kunne opretholde en højt specialiseret indsats.

Grundet målgruppens lille volumen kan der i nogle tilfælde opleves udfordringer med, at kommunikationscentrene (CSV, Kommunikationscentret Hillerød og Kommunikationscentret Region Hovedstaden) kan opretholde et tilstrækkelig specialiseret niveau i alle indsatsstyper og *delindsatser* til målgruppen. Derfor trækker kommunikationscentrene på de specialiserede kompetencer hos de landsdækkende tilbud og Øjenklinikken efter behov. Derudover har KKR Hovedstaden taget initiativ til en samarbejdsaftale mellem Kommunikationscentret Region Hovedstaden og Kommunikationscentret Hillerød med henblik på at sikre den nødvendige udvikling og specialiseret viden i kommunikationscentrene til også de mindre målgrupper.

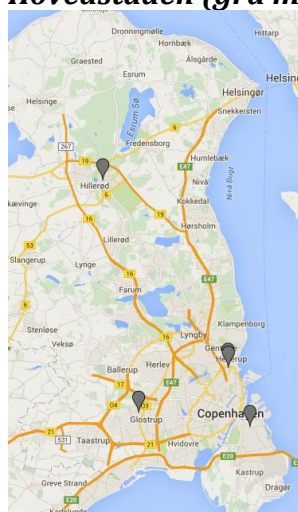
Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS bruges af kommunerne i alle regioner, mens kommunerne i Region Syd også anvender Kennedy Centret.

I afrapporteringen skelner kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden mellem tilbud, der *udvikler og leverer* teknologi, materiale m.v., og tilbud der *understøtter anvendelsen* af teknologi, materiale m.v.

Udvikling og levering er typisk forankret på de højt specialiserede tilbud, mens understøttelse af anvendelsen typisk er forankret i børnenes nærmiljø og i et samarbejde mellem synskonsulenter og medarbejdere i specialtilbud og almentilbud, fx pædagoger, lærere m.v. Denne organisering skal understøtte vidensindsamling og -deling på højt specialiseret niveau, samtidig med at indsatserne leveres tæt på barnets nærmiljø.

Se tilbuddenes geografiske beliggenhed under billede 5.

Billede 5: Geografisk fordeling af højt specialiserede tilbud i Region Hovedstaden (grå markeringer)

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer, at de anvender ét højt specialiseret tilbud uden for regionen, se tabel 11.

Tabel 11: Højt specialiserede tilbud uden for Region Hovedstaden

Tilbud	Driftsherre (Beliggenhedsregion)
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland (Region Sjælland)

Udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden er samtidig enige om, at der er en række områder, der i forskellig grad kan adresseres med henblik på at sikre forsyningen af økonomisk og fagligt bæredygtige tilbud fremadrettet:

- Det synsfaglige miljø
 - Håndtering af nye og større krav til brugen af nyeste teknologi
 - Efter- og videreuddannelsesmuligheder for synskonsulenter
- Sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud
 - Uklar arbejdsdeling mellem regionens kommunikationscentre og Synscenter Refsnæs
 - Udvikling af fleksible indsatser, der understøtter opgaveløsning i nærmiljøet og inklusion
 - Uoverensstemmelse mellem udbuddet af øjenlægefaglige, specialoptiske og psykologfaglige kompetencer og efterspørgslen efter disse, hvilket resulterer i øgede ventetider
 - Længere ventetid, mindre fleksibilitet og svingende kvalitet i materialeproduktionen på synsområdet
- Rammerne på synsområdet
 - Lovgivningen begrænser muligheden for, at målgruppen har samme muligheder som andre børn, for så vidt angår synskonsulentbistand i STU og bevilling af målrettede efterskoletilbud²⁰
 - Manglende klarhed over kravene til højt specialiserede tilbud, og sammenhængen mellem ydelser i regi af VISO og ydelser i de øvrige højt specialiserede tilbud

Det afrapporteres dog, at udfordringer ikke stiller området i akutte problemstillinger, men i forskellig grad giver anledning til handling tværkommunalt. Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer, at de vil have opmærksomhed på udfordringerne fremadrettet.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Tilrettelæggelsen og koordinationen af de højt specialiserede tilbud varetages gennem samarbejdsaftaler kommunerne imellem, imellem kommuner og Region

²⁰ For så vidt angår hjemmel til at yde tilskud til efterskoleophold, følger det af lov om efterskoler og frie fagskoler, at kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori skolen ligger, eller hvori eleven er tilmeldt folkeregisteret, kan yde tilskud til specialundervisningen og anden specialpædagogisk bistand (§29), og at en kommunalbestyrelse kan yde tilskud til nedsættelse af en elevs elevbetaling (§29a).

Hovedstaden samt mellem kommuner og tilbud. Som eksempler på aftaler om samarbejde indgået af kommunerne nævnes:

- Samarbejdsaftaler med kommunikationscentre/synskonsulenter
- Samarbejdsaftaler med øjenklinikker/-afdelinger
- Samarbejdsaftaler med Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS
- Samarbejde mellem kommunernes PPR

Som led i rammeaftalen indgår en særlig tværkommunal samarbejdsmodel omkring de mest specialiserede tilbud i hovedstadsregionen (nødbremsemodellen). Formålet med nødbremsemodellen er at sikre, at de mest specialiserede kompetencer i de omfattede tilbud bevares og udvikles. Ovenstående tilbud, jf. tabel 10, er aktuelt ikke omfattet af nødbremsemodellen, da der aktuelt ikke er bekymring for tilbuddenes muligheder for at opretholde målrettede tilbud baseret på høj faglighed og en bæredygtig økonomi. Til at understøtte nødbremsemodellen bliver alle tilbud omfattet af hovedstadsregionens udviklingsstrategi dog løbende fulgt og vurderet af en særligt nedsat task force. Kommunikationscentret Hillerød, Kommunikationscentret i Region Hovedstaden og Center for Specialundervisning af Voksne (CSV) indgår i hovedstadsregionens udviklingsstrategi. Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS er grundet tilbuddets lovgivningsmæssige status som landsdækkende tilbud, omfattet af en særlig landsdækkende opmærksomhed forankret i KL's Koordinationsforum, hvor der årligt i regi af rammeaftalen følges særskilt op på tilbuddet.

I tillæg til ovenstående aftaler om samarbejde kommer aftaler mellem tilbud målrettet børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder, fx:

- Aftaler om samarbejde mellem kommunikationscentre inden for regionen (det vil sige Kommunikationscenter Region Hovedstaden, Kommunikationscenter Hillerød, Kommunikationscentret Bornholms Regionskommune og Center for Specialundervisning for Voksne)
- Aftaler om samarbejde mellem kommunikationscentre i regionen og Synscenter Refsnæs
- Aftaler om sparring via netværksmøder for synskonsulenter
- Aftaler om samarbejde på lederniveau i Danske Tale-, Høre-, og Synsinstitutioner - DTHS

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer endvidere, at driftsherrerne for tre af de kommunikationscentre, der er beliggende i hovedstadsregionen (Region Hovedstaden, Hillerød og Københavns kommuner) og KKR Hovedstadens Embedsmandsudvalg for Socialområdet og Specialundervisning har besluttet at drøfte en reorganisering af området med henblik på fremadrettet at sikre forsyningsikkerheden og den faglige og økonomiske bæredygtighed af tilbuddene. I besvarelsen af de opfølgende spørgsmål påpeger kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden, at der i forsommeren 2016 er indledt en proces omkring etablering af et formaliseret samarbejde mellem kommunikationscentre i hovedstadsregionen. Samarbejdet er, som udgangspunkt, mellem Kommunikationscenteret Hillerød og Kommunikationscenteret Region Hovedstaden. Det er kommunerne i

hovedstadsregionen og Region Hovedstadens forventning, at et udbygget og systematisk samarbejde mellem kommunikationscentrene vil fremme muligheden for at fastholde og etablere højt specialiserede faglige miljøer, faglig udveksling og udvikling.

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden afrapporterer yderligere, at der særligt efterspørges øget dialog med Synscenter Refsnæs, idet dette tilbud ikke er omfattet af koordineringen i hovedstadsregionens rammeaftale. I besvarelsen af de opfølgende spørgsmål påpeger kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden i hovedstadsregionen, at de højt specialiserede tilbud bør have fokus på at tilpasse tilrettelæggelsen og udbuddet af ydelser til udviklingen inden for den kommunale praksis og målgruppens behov. Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden fremfører, at tilbuddene bør være fleksible og omstillingsparate inden for rammerne af den højt specialiserede faglighed. I besvarelsen af spørgsmålene fremhæves det, at der allerede i dag pågår en løbende dialog mellem synskonsulenterne på hovedstadsregionens kommunikationscentre og Synscenter Refsnæs. Derudover planlægger KKR Hovedstaden at tage initiativ til et dialogmøde mellem repræsentanter for hovedstadsregionens kommuner og Synscenter Refsnæs om tilbudsviften og samarbejdet. Idet Synscenter Refsnæs er et landsdækkende tilbud, vil landets øvrige kommuner også blive inviteret til dialogmøde.

4.5.1 Socialstyrelsens vurdering af tilbudsstrukturen i Region Hovedstaden

På baggrund af Hovedstadens kommuners afrapportering på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i Region Hovedstaden er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt fem højt specialiserede tilbud i egen region og et højt specialiseret tilbud udenfor egen region til ca. 212 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.
- Der er et befolkningsunderlag på 72.168 personer til og med 17 år pr. højt specialiseret tilbud.
- For den samlede befolkning i Region Hovedstaden er der et befolkningsunderlag på 357.834 personer pr. højt specialiseret tilbud.
- Der er en geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud i regionen.
- Af de afrapporterede tilbud er der en VISO-leverandør i regionen - Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS - der også er KaS-leverandør.
- Der er indgået samarbejdsaftaler, der understøtter tilrettelæggelsen og koordineringen på tværs af kommunerne. Herudover suppleres indsatserne af tilbud uden for regionen.

Socialstyrelsen vurderer på den baggrund, at kommunerne i Region Hovedstaden i deres afrapportering beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge

med alvorlig synsindsættelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i regionen.

5. Opsamling på tværs af regioner

Målgruppen

Generelt har kommunerne afrapporteret et højere antal børn og unge med alvorlig synsnedsettelse end forventet i den centrale udmelding. På landsplan har kommunerne afrapporteret ca. 729 borgere i målgruppen mod et anslået antal på ca. 579 borgere, se tabel 12. Den afrapporterede målgruppe på landsplan er ca. 26 pct. højere end anslået.

Det kan skyldes, at Socialstyrelsens forventede antal er baseret på et datatræk fra Synsregisteret pr. 1. januar 2014. Kommunernes besvarelse er baseret på et senere datatræk. Ydermere kan børn og unge med mindre alvorlig synsnedsettelse have behov for højt specialiserede indsatser svarende til børn og unge med alvorlige synsnedsettelse. Derfor kan kommuner, der selv har opgjort antallet af børn og unge, have skelnet anderledes mellem alvorlig og mindre alvorlig synsnedsettelse, og derved medtaget et større antal børn og unge.

Tabel 12: Antal børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Region	Antal afrapporteret	Antal forventet*	Forskel i pct.
Nordjylland	46	56	- 18 pct.
Midtjylland	184	135	+ 36 pct.
Syddanmark	173	126	+ 37 pct.
Sjælland	114	81	+ 41 pct.
Hovedstaden	212	181	+ 17 pct.
Landsplan	729	579	+ 26 pct.

* Beregnet ud fra en samlet målgruppe på 579 borgere

Højt specialiserede indsatser og tilbud

Af tabel 13 fremgår antallet af højt specialiseret tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som kommunerne i hver region har afrapporteret. Det er herunder vigtigt at bemærke, at der herudover er en lang række andre tilbud på tilgrænsende faglige områder samt på andre specialiseringsniveauer, der indgår i den samlede indsats til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Det kan fx dreje sig om Pædagogisk Psykologisk Rådgivning - PPR, specialbørnehaver og -skoler, øjenklinikker, døgntilbud m.m.

Kommunernes afrapporterede tilbud er således alene udtryk for, hvilke tilbud kommunerne anvender som højt specialiserede tilbud til målgruppen, jævnfør den centrale udmelding.

Tabel 13: Antal højt specialiserede tilbud, som kommunerne i 2013 og 2014 har anvendt til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Region	Antal højt specialiserede tilbud
Nordjylland	1
Midtjylland	4
Syddanmark	5
Sjælland	4
Hovedstaden	5
Landsplan	19

Det generelle billede er, at kommunerne har afrapporteret, at de i 2013 og 2014 har anvendt en række ambulante højt specialiserede tilbud i egen region til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Tilbud med enten kommunale eller regionale driftsherrer. Udover de anvendte tilbud i egen region har kommunerne samtidig gjort brug af Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS.

Socialstyrelsen lægger som en af præmisserne for en højt specialiseret indsats, at fagpersoner, der leverer indsatserne, primært skal beskæftige sig med målgruppen og behandle tilstrækkeligt mange børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Højt specialiserede indsatser kræver således et vist befolkningsunderlag, hvilket ofte vil forudsætte anvendelse og samarbejde på tværs af kommuner og regioner for at opnå et volumen af børn og unge, der gør det muligt at opretholde og udvikle det nødvendige specialiseringsniveau.

Tabel 14 præsenterer en oversigt over befolkningsunderlaget i forhold til de højt specialiserede tilbud, der er indmeldt, til brug for en vurdering og sammenligning af det faktuelle antal indmeldte tilbud i forhold til befolkningsunderlaget. Beregningen af befolkningsunderlaget kan anvendes som en overordnet indikator på rammerne for at opretholde et højt specialiseret tilbud.

Tabel 14: Oversigt over befolkningsgrundlag i forhold til målgruppe og tilbud

	Befolkning i alt*	0-17-årige i alt*	Antal børn og unge i målgruppen	Målgruppen ift. samlet befolkning	Målgruppen ift. 0-17-årige	Antal tilbud til målgruppen	Samlet befolkning pr. tilbud	0-17-årige pr. tilbud
Region Nordjylland	585.499	115.562	46	0,08 %	0,40 %	1	585.499 personer	115.562 personer
Region Midtjylland	1.293.309	273.783	184	0,14 %	0,67 %	4	323.327 personer	68.446 personer
Region Syddanmark	1.211.770	249.177	173	0,14 %	0,68 %	5	242.354 personer	49.835 personer
Region Sjælland	827.499	168.097	114	0,14 %	0,68 %	4	206.875 personer	42.024 personer
Region Hovedstaden	1.789.174	360.841	212	0,12 %	0,59 %	5	357.834 personer	72.168 personer
Total	5.707.251	1.167.460	729	0,13 %	0,62 %	19	300.382 personer	61.445 personer

*Danmarks Statistik, 1. kvartal 2016

Eventuelle udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud

Kommunerne i alle regioner afrapporterer generelt, at der ikke er udfordringer med at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

I alle afrapporteringer fremhæves en række specifikke opmærksomhedspunkter, som kommunerne i pågældende regioner har fokus på. Kommunerne vurderer generelt, at opmærksomhedspunkterne ikke aktuelt giver udfordringer med at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud.

Nedenstående punkter er uddrag af kommunernes opmærksomhedspunkter, der har betydning for en øget tværregional koordinering fremadrettet:

- Behov for tværkommunal og -regional vidensdeling, herunder yderligere formalisering af eksisterende netværk af videnspersoner – samt nationale netværk på området
- Behov for kompetenceudvikling på højt specialiseret niveau samt efter- og videreuddannelse af synskonsulenter
- Udvikling af fleksible, højt specialiserede tilbud med fokus på inklusion og at levere ydelser i borgerens nærmiljø. Der er nu og fremover behov for et fastholdt fokus på at udvikle og tilpasse de højt specialiserede tilbud.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud

Generelt spiller rammeaftalerne og tværkommunale samarbejdsaftaler en central rolle i kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud.

Kommunernes tilrettelæggelse og koordination har typisk fokus på det tværkommunale samarbejde inden for hver enkelt region, særligt hvad angår samarbejdet med kommunikationscentrene. I flere regioner (Midtjyllands, Syddanmarks og Sjællands regioner) er samarbejdet organiseret i 'klynger', hvor et antal nabokommuner har indgået samarbejde med hinanden og med højt specialiserede tilbud. Se tabel 15 for et samlet overblik over regionale forskelle i tilrettelæggelse og koordination af tilbudsstrukturen.

Tabel 15: Overblik over regionale forskelle i tilrettelæggelse og koordination af tilbudsstrukturen

Nordjylland	Midtjylland	Syddanmark	Sjælland	Hovedstaden
Forstærket samarbejde om ét højt specialiseret tilbud i regi af rammeaftalerne	Fortrinsvis via geografisk klynge-samarbejde omkring kommunikations centrene	Fortrinsvis gennem geografisk klynge-samarbejde mellem kommuner samt inddragelse af kommunikations centre	Særligt samarbejde omkring ét tilbud i regi af rammeaftalen samt geografisk klynge-samarbejde omkring kommunikations centrene	Fortrinsvis gennem særskilte samarbejdsaftaler mellem kommuner og kommuner med højt specialiserede tilbud, samt et særligt fokus på kommunikations centrene i regi af rammeaftalerne

6. Tværregional koordination og samarbejde

Det generelle billede er, at kommunerne overvejende anvender højt specialiserede tilbud inden for egen region, særligt hvad angår kommunikationscentrene, se tabel 16.

Tabel 16: Højt specialiserede tilbud, som kommunerne har anvendt uden for egen region. 2014.

Region	Tilbud anvendt uden for egen region (beliggenhedsregion i parentes)
Nordjylland	<ul style="list-style-type: none"> Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) Institut for Blinde og Svagsynede (Region Hovedstaden)
Midtjylland	<ul style="list-style-type: none"> Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden)
Syddanmark	<ul style="list-style-type: none"> Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden) Kennedy Centret, Øjenklinikken* (Region Hovedstaden)
Sjælland	<ul style="list-style-type: none"> Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden)
Hovedstaden	<ul style="list-style-type: none"> Synscenter Refsnæs (Region Sjælland)

* Kennedy Centret, Øjenklinikken er organisatorisk en del af Glostrup Hospital.

Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS er de eneste tilbud, der benyttes af kommunerne i alle regioner. Herefter følger Kennedy Centret, Øjenklinikken, som benyttes af kommunerne i Region Hovedstaden og Region Syddanmark, se tabel 17. De resterende tilbud benyttes alene af kommunerne i beliggenhedsregionen.

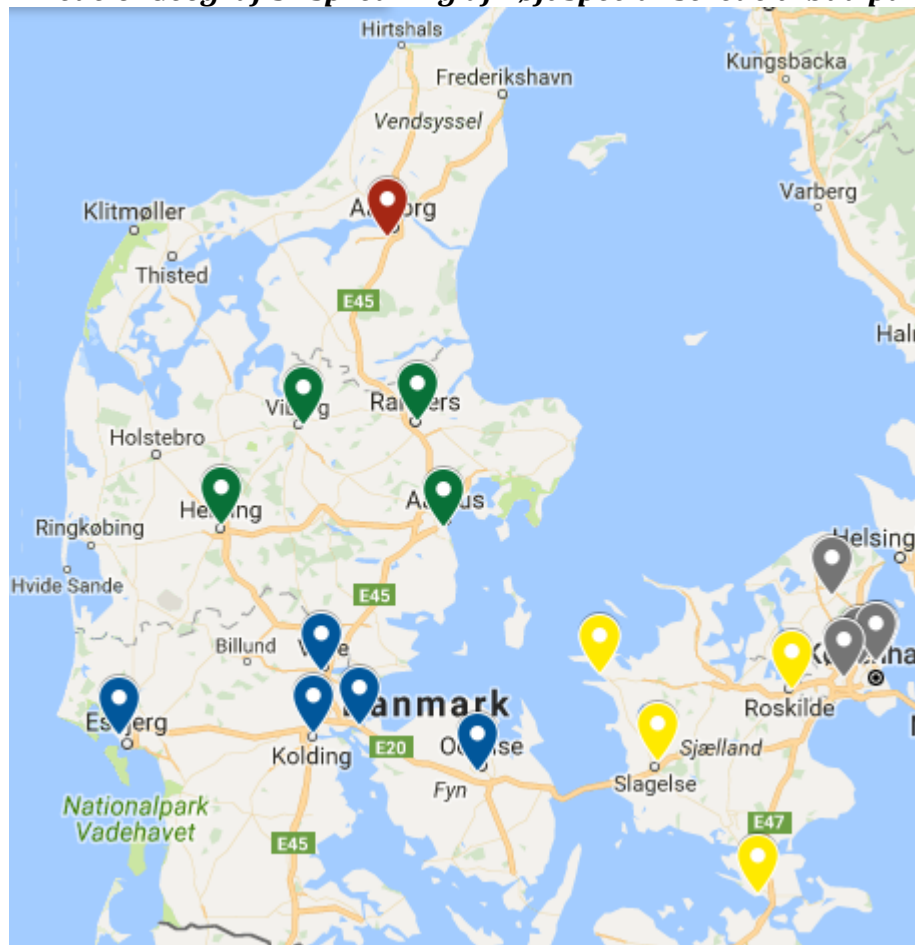
Tabel 17: Højt specialiserede tilbud, der anvendes af kommunerne i beliggenhedsregionen plus minimum én region mere

Tilbud	Anvendes af kommunerne i
Synscenter Refsnæs	<ul style="list-style-type: none"> Region Sjælland (beliggenhedsregion) Region Nordjylland Region Midtjylland Region Syddanmark Region Hovedstaden
Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	<ul style="list-style-type: none"> Region Hovedstaden (beliggenhedsregion) Region Nordjylland Region Midtjylland Region Syddanmark Region Sjælland
Kennedy Centret, Øjenklinikken	<ul style="list-style-type: none"> Region Hovedstaden (beliggenhedsregion) Region Syddanmark

7. National tilbudsstruktur

På nationalt plan er tilbudsstrukturen kendetegnet ved, at kommunerne i 2013 og 2014 har afrapporteret, at de har anvendt 19 højt specialiserede tilbud til 729 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Tilbuddene har enten kommunale eller regionale driftsherrer. Den geografiske spredning af tilbuddene fremgår af billede 6. Den geografiske spredning er mindst i Region Nordjylland, hvor der er afrapporteret ét højt specialiseret tilbud.

Billede 6: Geografisk spredning af højt specialiserede tilbud på landsplan

På national plan er der overordnet tale om en tilbudsstruktur til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, hvor kommunerne primært anvender en række ambulante højt specialiserede tilbud i egen region til målgruppen. Udover de anvendte tilbud i egen region har kommunerne samtidig gjort brug af Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS. I flere af afrapporteringerne har kommunerne understreget behovet for nogle landsdækkende funktioner, som fx Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS, til at understøtte kommunerne i at sikre en højt specialiseret indsats til målgruppen.

Kommunerne koordinerer og samarbejder således typisk inden for egne regionale grænser, men anvender samtidig Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden) i

forskelligt omfang. Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS kan på den baggrund betegnes som væsentlige tilbud - set i et nationalt perspektiv.

VISO's leverandørnetværk og KaS-tilbud

Fire af de afrapporterede tilbud indgår i VISO's leverandørnetværk, der yder vejledende specialrådgivning og udredning på det sociale område og specialundervisningsområdet, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud (VISO-leverandør), se tabel 18. Tilbuddene har således via VISO en landsdækkende funktion i forhold til rådgivning og udredning i de mest specialiserede enkeltsager, videns- og kompetenceudvikling samt materialeproduktion.

I perioden 2007- august 2016 har der været i alt 11 VISO-sager vedr. børn og unge med synsnedsettelse. Af tabel 18 fremgår fordelingen af VISO-sagerne mellem tilbuddene.

Derudover er tre af tilbuddene også KaS leverandører. KaS er koordinering af specialrådgivningen, der er forankret i Socialstyrelsen under VISO. Formålet er at tilvejebringe en samlet koordination af specialrådgivning på området for det mest specialiserede specialundervisning. Synscenter Refsnæs, Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS og Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi er KaS leverandører og er placeret i hhv. Region Sjælland, Hovedstaden og Syddanmark.

Tabel 18: Oversigt over afrapporterede tilbud, der indgår i VISO's leverandørnetværk, herunder KaS leverandører pr. 1. august 2016

Beliggenhedsregion	Tilbud	VISO leverandør	VISO-sager vedr. børn og unge med synsnedsettelse Perioden 2007 – aug. 2016	KaS leverandør
Midtjylland	Center for Syn og Hjælpemidler	Ja	1 sag	Nej
Syddanmark	Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi	Ja	1 sag	Ja*
Sjælland	Synscenter Refsnæs	Ja	9 sager	Ja
Hovedstaden	Institut for Blinde og Svagsynede - IBOS	Ja		Ja

* Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi omfatter Center for Høretab, der pr. 1. januar 2017 bliver KaS leverandør.

8. Konklusion

På baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding har Socialstyrelsen kortlagt, at tilbudsstrukturen til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse på nationalt plan er kendetegnet ved at:

- Kommunerne har i 2013 og 2014 anvendt 19 højt specialiserede tilbud til ca. 729 børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.
- Der er et gennemsnitligt befolkningsunderlag pr. højt specialiseret tilbud på 61.445 personer til og med 17 år.
- For den samlede befolkning er der et gennemsnitligt befolkningsunderlag pr. højt specialiseret tilbud på 300.382 personer.
- Der er generelt en geografisk spredning af de højt specialiserede tilbud.
- Af kommunernes 19 afrapporterede tilbud er fire af tilbuddene VISO-leverandører²¹. De fire VISO-leverandører er Center for Syn og Hjælpemidler (Region Midtjylland), Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (Region Syddanmark), Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden).
- Tre af de afrapporterede tilbud, der er VISO-leverandører er også tilbud under Koordineringen af Specialrådgivningen – KaS, der er forankret i Socialstyrelsen under VISO²². Det drejer sig om tilbuddene Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (Region Syddanmark), Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS (Region Hovedstaden).
- Kommunerne anvender i overvejende grad højt specialiserede ambulante tilbud inden for egen region, særligt hvad angår kommunikationscentrene.
- Tilbuddene Synscenter Refsnæs og Instituttet for Blinde og Svagsynede - IBOS anvendes af kommunerne på tværs af regionerne og kan betegnes som væsentlige tilbud set i et nationalt perspektiv.
- Rammeaftalerne spiller en central rolle i koordinationsstrukturen. Kommunerne har indgået samarbejdsaftaler i de enkelte regioner, der har fokus på at understøtte og bevare en højt specialiseret indsats til målgruppen.

²¹ VISO er en statslig videns- og specialrådgivningsorganisation i Socialstyrelsen, der yder specialrådgivning og udredning gennem et landsdækkende leverandørnetværk af specialister. Leverandørnetværket i VISO dækker ca. 110 leverandører, der er nøje udvalgt på baggrund af særlig viden og kompetence inden for et felt.

²² Koordineringen af Specialrådgivningen – KaS – er seks tilbud, der er forankret i Socialstyrelsen under VISO i et netværk, som tilbyder fagprofessionelle og borgere en gratis landsdækkende specialrådgivning indenfor synsnedsættelse, høretab, døvblindhed, epilepsi mv.

På national plan er der overordnet tale om en forholdsvis ensartet tilbudsstruktur til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, hvor kommunerne har afreporteret, at de har anvendt en række ambulante højt specialiserede tilbud i egen region til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Udover de anvendte tilbud i egen region har kommunerne samtidig gjort brug af Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS, som på den baggrund må betragtes som væsentlige tilbud i et nationalt perspektiv. I flere af afreporteringerne har kommunerne understreget behovet for nogle landsdækkende funktioner, som fx Synscenter Refsnæs og Institut for Blinde og Svagsynede – IBOS, til at understøtte kommunerne i at sikre en højt specialiseret indsats til målgruppen og vidensgrundlaget generelt i kommunerne.

I forhold til denne overordnede vurdering er Socialstyrelsen opmærksom på, at der ved en række af de afreporterede tilbud vil være glidende overgange dels mellem social-, specialundervisnings- og sundhedsområdet og dels mellem det specialiserede og højt specialiserede niveau. Det er også vigtigt at bemærke, at samtlige af de afreporterede tilbud har et langt større målgruppeunderlag end blot børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, der har behov for en højt specialiseret indsats, som kommunerne i den centrale udmelding er blevet bedt om at afreportere på. Der er således ikke tale om tilbud, der udelukkende har børn og unge med alvorlig synsnedsettelse som specifik målgruppe. Flere af de tilbud, som kommunerne har afreporteret er ligeledes tilbud, der alene yder højt specialiserede *del*indsatser til målgruppen.

Socialstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående, at kommunernes afreporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse - og i forhold til, at der er den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i de fem regioner.

I lyset af den tilbudsstruktur, der tegnes og de udfordringer der nævnes i flere afreporteringer på den centrale udmelding, vil Socialstyrelsen i regi af den nationale koordinationsstruktur følge op på koordinationen mellem de lokale højt specialiserede indsatser og de tilbud, der har landsdækkende funktioner på området.

Socialstyrelsen vil samtidig opfordre kommunerne til fremadrettet at have særlig fokus på Socialstyrelsens vejledende forløbsbeskrivelse om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse til kommunerne fra januar 2016. Forløbsbeskrivelsen indeholder konkrete, faglige anbefalinger om, hvordan kommunerne bedst kan tilrettelægge en højt specialiseret indsats for målgruppen.

8.1 Det Faglige Råds konklusion og anbefalinger

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur²³ har været forelagt Socialstyrelsens behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råd har rådgivet Socialstyrelsen i forbindelse med behandlingen af afrapporteringerne. Rådets konklusion på Socialstyrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og rådets anbefalinger til Socialstyrelsen i forbindelse hermed fremgår nedenfor.

København, februar 2017

Det Faglige Råds bemærkninger til og konklusion på Socialstyrelsens behandling

Socialstyrelsen har på baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse vurderet, at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud - og at der sker den fornødne koordination og planlægning på tværs af kommunerne i regionerne.

Det Faglige Råd er enig i denne vurdering. Det bemærkes, at der i den nationale koordinationsstruktur ikke indgår, at der skal foretages en vurdering af kvaliteten af de højt specialiserede tilbud, som kommunerne har afrapporteret. Socialstyrelsen og Det Faglige Råd har således ikke vurderet kvaliteten af kommunernes afrapporterede tilbud, og heller ikke foretaget en vurdering af, i hvilket omfang kommunerne visiterer til de højt specialiserede tilbud til målgruppen. Det er op til kommunerne selv at beslutte, hvordan de vil tilrettelægge og organisere den konkrete indsats, under forudsætning af at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og koordination på tværs af kommunerne i en eller flere regioner, til at sikre en højt specialiseret indsats til målgruppen.

Socialstyrelsen har endvidere oplyst, at styrelsen i regi af den nationale koordinationsstruktur vil følge op på den centrale udmelding på synsområdet i forhold til koordinationen mellem de lokale højt specialiserede indsats og de tilbud, der har landsdækkende funktioner på området.

Det Faglige Råd bakker op om, at Socialstyrelsen følger op på den centrale udmelding.

Det Faglige Råd anbefaler, at Socialstyrelsen i det videre arbejde med opfølgningen på den centrale udmelding og i det videre arbejde med kommende centrale udmeldinger, arbejder videre med at få operationaliseret, hvad der forstås ved et

²³ Formand for Det Faglige Råd er forhenværende departementschef Bo Smith og nu formand for European Spallation Source. Derudover er rådet sammensat af repræsentanter fra Undervisningsministeriet, Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, Kommunernes Landsforening (KL), Danske Regioner samt to eksperter med ekspertise på det specialiserede socialområde og to eksperter med ekspertise på det specialiserede specialundervisningsområde. Eksperterne er udpeget for en toårig periode af Socialstyrelsen og Undervisningsministeriet efter indstilling fra Det Frie Forskningsråd.

højt specialiseret tilbud. Det Faglige Råd vurderer, at forståelsen af, hvad der udgør et højt specialiseret tilbud ikke har været entydig i det hidtidige arbejde. Socialstyrelsen opfordres også til at være tydeligere i rapporten om, hvordan det skal forstås, at Socialstyrelsen ikke har vurderet selve kvaliteten af de afrapporterede tilbud.

I forhold til opfølgningen på den centrale udmelding på synsområdet anbefaler Det Faglige Råd, at Socialstyrelsen sætter særlig fokus på vidensformidlingen på tværs af VISO og Koordineringen af Specialrådgivningen (KaS), regioner, kommuner og de lokale tilbud og i forlængelse heraf sætter fokus på fastholdelse af højt specialiserede kompetencer på synsområdet. I afrapporteringerne på synsområdet gør kommunerne opmærksom på, at de landsdækkende funktioner er en vigtig forudsætning for at sikre en højt specialiseret indsats i kommunerne. Det Faglige Råd finder det derfor vigtigt, at Socialstyrelsen sætter fokus på sammenhængen på tværs af kommuner og regioner i forhold til at sikre de højt specialiserede indsatser fremadrettet på synsområdet.

*Formand for Det Faglige Råd for National koordination,
Bo Smith, Forhenværende departementschef og nu
formand for European Spallation Source*